

Ýalynly ýyllaryň gerçekleri

Category:

Edebi

tankyt, Goşgular, Hekaýalar, Kitapcy, Medisina, Poemalar, Ýazyjy
şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly

написано kitapcy | 22 января, 2025

Ýalynly ýyllaryň gerçekleri ÝALYNLY ÝYLLARYŇ GERÇEKLERİ

■ Ata KERIMOW

Ata Kerimow Murgap welaýatynda, Şordepe obasynda doglupdyr. 1939-njy ýylда Aşgabatdaky pedinstituta girýär. Faşistleriň urşa başlamagy bilen, A.Kerimow Aşgabatda Harby Komissariata fronta gitmek hakda arza ýazýar. Ol ilki Gyrgyzystanda harby tälîm alýar. 1942-nji ýylда starşına derejesini alandan soñ, Demirgazyk-günbatat frontunda faşistlere garşıy hüjüme gatnaşýar. 1942-nji ýylyň iýunynda agyr ýaralanýar we 1943-nji ýylyň sentýabryna çenli Kazan gospitalynda ýatýar. Ol frontdan bir aýagyny aldyryp, Murgaba gaýdyp gelýär.

Ol ajaýyp talantdy. Türkmen edebiýatynda A.Gulmuhammedow, O.Täçnazarow, H.Şahberdiýew ýaly edebi talantlar bardy. Yöne olar edebi tankytçy hökmünde öñe çykmandy. A.Kerimow bolsa, ýörite tankytçy hökmünde ykrar edilipdi. Onuň 1950-1955-nji ýyllardaky çykyşlary tankydy hereketi işjeňleşdirdi. Şol wagtlar ol öz okuwçylary Öde Abdyllaýew, Abdylla Myradow dagyny edebi tankyda çekip, olara uly umyt bildirdi. 1950-nji ýyllarda Moskwada geçen tankytçylaryň uly geňeşine Aşgabatdan A.Kerimow çagyryldy. A.Kerimowy aeroportdan Moskwa ugradan A.Kekilow ýanyndaky K.Salyha şuny aýtdy:

"Ata Kerimowa tankydyň hüjümçisi" diýmek bolar, Moskwadan gaýdyp gelenden soñ, ol edebi tankydyň mundan beýlækki ösüşiniň hem barşynyň generaly bolaýsa gerek".

1955-nji ýylда A.Kerimow Moskwa gidip, aspirantura okuwa girýär. Yöne iki aýdan soñ köne dertleri beterläp keselhana düşýär. Ol keselhanada ýatyrka-da münder-münder kitaplary gapdalynadan aýranok. Özi hem köp wagt geçmäňkä, 1955-nji ýylyň

27-nji martynda şol kitaplarynyň arasynda dünýäden ötyär.

■ Gurban EÝÄMBERDIÝEW

Gurban Eýämberdiýew Beýik Watançylyk ursuna gatnaşan ýazyjylaryň biri. Ol 1912-nji ýylда Mary raýonynyň 2-nji Gökje obasynda doglan. "Türkmendöwletneşiriň" terjimeçisi bolupdyr. "Sowet Türkmenistany" gazetinde hem işlän.

G.Eýämberdiýewiň eden terjime eserleriniň sanawy şeýle: M.Ý.Lermontowyň "Goşgular" kitabı, P.Pawlenkonyň "Gündogarda", Gonçarowyň "Obломов" diýen eserleri. Ol L.N.Tolstoýyň "Uruş we parahatçylyk" romanynyň hem birinji tomunu terjime edipdir. Şeýle hem onuň birnäge ownuk hekaýalary, oçerkleri, makalalary bar.

G.Eýämberdiýewiň ogly Arslan Myradowiç Eýämberdiýew harby lukman, medisina ylymlarynhň kandidaty. Ol Ukrainanyň Harkow şäherinde ýasaýar.

G.Eýämberdiýew 1943-nji ýylда Moldawiýany faşistlerden azat etmek ugrundaky söweşlerde wepat bolýar.

■ Baba JAPAROW

Baba Japarow 1913-nji ýylda dünýä inýär. Tejende Eziz Çapygyň (Eziz hanyň -t.b.) agasy Salyh Çapygyň gyzyna öýlenýär. Ol şu sebäpli Türkmenistandan Özbegistana sürgün edilip, köp wagtlap şol ýerde ýasaýar. Şol ýerden hem 1942-nji ýlyň martynda fronta çagyrylýar. Ilki bile ol Kuýbyşew şäherinde harby uçılışede tälim alýar. Soñ bolsa söweş meýdanyna ugraýar. Ol Stalingradda fronta girýär. Soñ Dördünji Ukraina frontuna birigýär. Polşada rezerw armiýasyna geçirilýär. Ownuk ýaralaryna garaman, ol şondan soñ, tä Berline çenli hüjümde hereket edýär we Berliniň alynmagyna gatnaşýar. Ol "Gyzyl ýyldyz" ordeni we başga-da ençeme medallar bilen sylaglanýar. Ol 1946-nju ýylда frontdan gaýdyp gelýär.

Baba Japarowyň şygyrlardan we poemalardan ybarat kitaplarynyň onlarçasy çap edilýär. Ol 1989-nju ýylда dünýäden ötdi. Onuň 350 takmyn sahypada ýazylan romanı awtoryň şahsy arhiwinde saklanýar.

■ Naryman JUMAÝEW

"Şol döwürlerde Türkmen döwlet neşirýatynyň direktory meni çagyryp: "Naryman Jumaýew bilen Artykow uruş wagty faşistlere ýesir düşen adamlar. Şolary işden boşat!" diýip, maňa buýruk berdi. Men olaryň ikisinem gowy görýärdim. Nätmeli? Siz ýesir düşüpsiňiz, şonuň üçin sizi işden boşadýan..." diýmek bolanok. Artykowyň redaktirlän kitabyna seredip, ownuk-uşak kemçilik tapan bolup: "Siz başga ýerden iş tapýançaňyz, men sizi boşatjak däl. Yöne iş weli gözleniň!.." diýdim. Artykow meselä düşünen bolmaga çemeli: "Meni häzir boşadaýsaňyzlaň!" diýip, arza ýazdy. Men ony işden boşatdym. Yöne gaty gynandym. Biz onuň bilen köne dostduk.

Men soň Naryman Jumaýew bilen gürrüňleşip oturdym. Naryman Jumaýew, doğrudan-da, ýesir düşen eken. Yöne ol şol ýesirlikden gaçyp hem çykyp bilipdir. "Ýesirlikden gaçyp gaýtmak ol gahrymançylykly hyzmat ahyry!" diýip, baryp başlyk Bunýadowa gürrüň edip berdim. Şol sebäbe görä-de men bu zehinli adamyny – Naryman Jumaýewi gullukdan boşatmaklyga garşıy çykdym we boşatman saklandym..."

(Çary Aşyrowyň "Üç döwür" awtobiografiki romany, 377-nji sah.)
Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly